

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 18.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ИЗАЗИВАЊУ ГЛУМАЦА.

Монаковске новине добиле су од управе тамошњег дворског позоришта овај званични допис: „Управа краљевских дворских позоришта годинама се већ занима идејом, да изазивање глумаца за време представе забрани, и сад је, у договору са целокупним уметничким персоналом, решила, да се од 1. јуна ове године, како после појединих чиновна, тако и после довршених представа — не кратећи никоме да изрази своје допадање — не ће дозвољавати уметницима, да на изазивања публике изилазе по ново на позорницу. Изузетак ће се у томе чинити само при јубилејима домаћих уметника, приликом гостовања страних глумаца, и то тек на завршетку представе. Осим тога изазивање ће бити дозвољено и писцима при првом представљању њихових нових комада, или ће у место њихово моћи изићи редитељ тога комада.“

Тако је сад у Монакову. Тако и у париским државним позориштима, тако је и у бечком дворском позоришту већ одавна. Тамо се, истина, пљеска у знак одобравања, али то само остаје знак одобравања и ништа више. У опери бечкој, на против, после сваког чина изазивају се уметници певачи по неколико пута. То смо толико пута гледали, па нам је већ пала мисао на памет, да се то већ више и не чини из чистог допадања и одушевљења, него просто из навике. Приватна бечка позоришта иду у томе још и даље. У једном, иначе угледном позоришту, као што је, на пример, „Theater an der Wien“, изазивају се глумци и глумице и при отвореним сценама.

Такви обичаји имају који пут и свога смисла, али су често пута досадни, чак и самим глумцима.

Да чујемо, шта каже и како мисли о томе славни немачки глумац *Карло Сонга*.

Он вели: „Хоћете, дакле, да знате моје мишљење о томе обичају, који влада готово у целом свету? Па добро!... Кад ме питате, право да вам кажем. Ја не делим, истина, оно претерано мишљење, да се глумачка вештина може с правом упоредити са уметностима, које стварају. Не, али сам тврдо уверен, а то ће уверење са мношвом сваки поделити, ко уме да размисли, да је ипак и глумачка вештина велика и тешка уметност. Кад се прикаже каква драма обична или музичка драма — опера — у којој су здружене још и све остале вештине: појезија, живопис, музика, скулптура и т. д.: при таквом приказу све, што би крњило величанствено јединство таквог уметничког ремек-дела, јесте прави злочин.“

Изазивање није: *глупа недотупавност*, као што се један лондонски рецензент изразио, када је изазиван *Карло Вебер*. Изазивање је, по моме мишљењу, злочин, прост злочин. Гледаоци на тај начин на силу губе илузију и ма како да се у њу мало верује, ипак је увек има код гледалаца у довољној мери. Али њу може да упропасти најмања ситница. Доказа за то има пуно, а обично они, који наруше илузију у гледалаца, бивају одмах и кажњени.

Ево примера за то: У једном комаду представљао сам у своје време неког младог *Клингсберга*. Он изазива у комаду

неког поручика Штајна на двобој, те одмах обојица полете да поделе мегдан. Журнем напоље и на један пут чујем, како се публика за мојим леђима грохотом насмеја. Кад оно, шта је било: поручик Штајн, који токорсе у гњеву треба да се туче са мношвом, и разјарен пошао на бојиште, кад је изишао на средња вра-

та, он окренуо на другу страну. Гледаоци се таман уживили у комад; прате сваку радњу с пажњом; пошли за нама на мегдан-поље, кад, а они виде, како један оде на бојиште а други у — гардеробу. Сва је илузија, разуме се, на мах била упропаћена.

(Свршиће се).

ОДЗИВ НА ПОЗИВ ЗАРАД ПРИПОМОЋИ СРПСКОМ НАР. ПОЗОРИШТУ.

II.

1.) Јаша Векецки из Јарковца, сада у В. Вежереку, приложио је за спомен свога пок. оца Арсе Векечког, пароха јарковачког, и из љубави према Српству, којем је свом душом кроз пуне 92 године живота свога одан био, — на фонд срп. нар. позоришта 200 фор., под условом, да се годишња камата од те своте употреби на испомагање и одржање позоришне дружине.

2.) По 10 фор. приложила су господа: Др. Јован Стајић, адвокат из Шида; Рада Чобанић, судија из Шида; и Лаза Петровић из Моровића; — свега 30 фор.

3.) Г. Никола Теодоровић из Идвора послао је као дар позоришту 5 фор.

4.) Г. Панга Јанковић и Влада Ф. Атанасковић из Паланке (у Србији) приложили су свега 10 динара.

На свима овим родољубивим приложима изјављује се честитим прилагачима најтоплија захвалност.

У Новоме Саду 22. октобра (3. новембра) 1891.

Начеоник
„друштва за срп. нар. позориште“:
Др. Лаза Станојевић, с. р.

Сава Петровић, с. р.
секретар.

ИЗВЕШТАЈ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сеоска лола), тај стари, добар познаник наш приказан је 10. новембра о. г.

Приказ тога комада доказао нам је и опет, да се много може само кад се што сложено и вољно хоће. Само том и таквом сложеном вољом и игром наших глумаца могло се постићи то, да је публика са свим задовољна изашла из позоришта.

Ал' и јесте био тај приказ право уживање! Та таквога Крадића, као што је г. Добриновић, заман ћеш тражити сада у целом Мађароцагу и међу самим Арпадовим потомцима. Сваки гред и крет, сваки миг и поглед, сваки покрет лица, па оно узвијање и савијање обрва, па онај говор храпавим гласом, па оно довијање, савијање и превијање, кад се нађе у невољи и неприлици: све је то наш Добриновић мајсторски извео и од свога Крадића направлио, штоно Немци веле: ein Kabinetsstück.

Та само те његове улоге ради вредно је доћи и гледати „Лолу!“ Уз њега се врло добро држао г. Марковић. Он је „мишљу и персоном“ био сеоска лола comme il faut. Па и певао је врло лепо. Скоро није био тако при гласу као данас. Добра је била и г. Марковићка (Јелка Чизмићева), а да уме бити мало раскалашница и већа намигуша, и да се као хирошка хирошкије влада још би боља била. И она је била при гласу, те је све песме своје отпевала лепо. Г. Бакаловићка (Босиљка) није умела увек да погоди глас, којим треба да говори девојче, које се све топи од веће љубави. Г. Миљковићка (Ленка) била је лепа појава и доста жива и окретна. Г. Василивић (Милан) из дана у дан труди се, да игром својом задобије гледаоце за себе. Само тако напред! Г. Бакаловић и г. Илић (Цигани) па и остали сви учинили су све што су год могли, да приказ буде што бољи.

Од новајлија показао је г. Жикић (Павле Поповић) да има дара за старачке улоге. И глас као да му је створен за приказивање стараца. Г. Станковићу (Јован) препоручили бисмо, да не брза тако у говору. Једва му се могла разабрати свака пета реч. Г. Рајковић добро је извео улогу Марка Вајса и врло је добро, онако невесто, „по јеврејски“, одиграо коло са сеским лолом.

У збору смо видели и две младе, лепе девојке. По свој прилици да су то биле за почетнице ангажоване sein sollende глумице.

Све песме отпеване су лепо, складно, на потпуно задовољство публике, која је бурним пљескањем и изазивањем одликовала и певаче и певачице.

А шта да кажемо о колу? Та није да се то играло и потскакивало, него да се искочи из коже. Мало је фалило, што и публика није заиграла с глумцима заједно.

Сваку хвалу и признање заслужује и војничка музика петроварадинске пешачке цуконије, која је све песме с таквом прецизношћу, с таквим финим ниансовањем пратила, да ти је милима била слушати.

Од комада, које је свирала војничка музика између чинова, допало се јако „Официрско коло,“ од С. Станковића, па „Смеса словенских песама,“ од Шуберта. На бурно захтевање морала је музика „Официрско коло,“ и свршетак од Шубертове „Смесе словенских песама“ поновити.

Посета је била врло добра. Само међу седиштима првога реда било је доста празних места. У других народа, који знају ценити позоришну уметност, позоришта се увек напуне дупком, кад год излази на позорницу какав глумац у улози, коју је тако добро израдио, као наш Добриновић свога Крадића. Та шат ће се једном и у нас у том погледу на боље окренути, а дотле: трпи, душо, Бога ради! — 0 —

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Репертоар народног позоришта у Загребу:

У суботу 21. новембра: „Мамзел Нитуш.“ Оперета у 3 чина (4 слике). написали Х. Мелхак и Алберт Мило, музика од Херкеја.

У недељу 22. новембра: „Антиксантида.“ Шаллива игра у 5 чинова, написао Р. Ђнајза, превео Драг. Гидл.

П О З О Р И Ш Т Е.

(Истина.) Чувени немачки новелиста Павле Хајзе, чије су многе новеле преведене и на наш

језик, написао је нов драмат под насловом: „Wahrheit“ (истина), који је приказан у Монакову. О том комаду пишу ово: Један песник fina осећаја написао је једном комад под насловом: „Тешко оном ко лаже!“ Са сјајном фантазијом он је измислио ситуације, у којима се износи као да би се човек могао од опасности, која му прети, избавити само лажју, али управо истина га увек спасава. Тај песник био је Грилпарцер. Комад Павла Хајза од прилике хоће да даде противни наук: Тешко оном, ко истину збори! Или барем: Тешко оном, ко увек истину збори. За љубав истини у комаду се прави глупост за глупошћу, и тако му је јевтина тенденција она морска истина о потреби конвенционне лажи и лажи по нужди. Не апсолутна истина, него је љубав, по мишљењу Хајзову, врховни закон моралном светском реду, али љубав, не чулна, него љубав срца, љубав ка ближњему, коју је спаситељ проповедао. Хајзе је измислио чудновате ситуације и чудновате људе ставио је у немогућан рад, у коме једна непојмљивост вија другу. Млада нека девојка Ема, заљубила се у мужа своје сестре и због тога одбија просиоца. Овај се домишља разлогу одбијања, а Ема, која заступа начело безусловне истине, не одриче своје осећање. Да би предупредио велику несрећу, одбијени младожења открије тајну целој породици. Ема не може више остати у кући, она мора у свет и најпосле у старом једном пријатељу породичном нађе свог — ванбрачног оца. То је костур тако званог рада. Где ли је, питамо, славни песник нашао узоре за ове лутке? Ема не ће више да поштује професора Вернера, јер он, уверен о недаровитости своје ученице, емне сестре, богатој жени банкарској Клариси даје часове у живописању, па не противуречи, што Клариса издаје за своје, слике, које је велики вештак поправио! Д-р Норман, емин младожења, за кога не знамо, да ли је шмокљан или зликовац, одмах прича љубоморној Клариси, њеном мужу Бернду и овога старој матери, да се Ема заљубила у Бернда. Кларисина и емнина мати, злостављана од свога суровог мужа, у страсном свој болу извршила је пре двадесет година бракомство са Вернером, коме је плод Ема и стари професор приказује се без велике невоље удивљеној кћери као њен отац! Као што видите, у овом досадном комаду долази се из једног непријатног изненађења у друго. Али с тим не ћемо да кажемо, да нови Хајзов комад нема пуно духовитости, мудрих реченице. Но у то не рачунамо, да богме, неоправдано кућење данашње уметности, поименце живописа.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 14. НОВЕМБРА 1891.

ПРВИ ПУТ:

ЂАВОЛОВЕ СТЕНЕ.

ПАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО ОСКАР БЛУМЕНТАЛ, ПРЕВЕО М. Ђ. ГЛИШИЋ. — РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.

О С О Б Е:

Адалберт Хајцелман	Добриновић
Фердинанд Веркентин, трговачки саветник	Васиљевић
Тодор, његов син	Марковић
Вербен, министарски саветник	Жикић
Ерик Клинг	Спасић
Цобел	Рајковић
Квилинц	Миљковић
Тимп, архивар	Стефановић
Др. Хелер	Илић
Јован, слуга Хајцелманов	Бакаловић
Жан } момци у гостионици	Станковић
Луј, }	* * *
Амалин	Стојковић
Полицај у купатилу	Славнић
Клементина, жена Адалбертова	Ј. Добриновићка
Ема, њезина кћи	С. Миљковићка
Леонија, кћи Вербенова	С. Бакаловићка
Госпођа	Д. Васиљевићка

Путници, слуге, жељезнички вратар, гости у купатилу. — Догађа се први чин у Берлину, остала три чина у купатилу Линдену.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде:
 1. „Ракасовићев марш,“ од Шуберта. — 2. „Quodlibet,“ из балета: „Wiener waltzer,“ од Бајера. — 3. „Die Türkische schaarwache,“ од Михајелиса. — 4. „Lola Beeth,“ гавота, од Фала.

У суботу 16 новембра *први пут*: „Три жене у једаннут“. Шаљива игра у 1. чину, од Александра Космара, превео Окомир. — Пре тога: „Партија пикета“. Шаљива игра у 1 чину. По Фурнијеру и Мајеру превео Ф. Оберкнежевић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.